

Carta amb retard al Pare Massot

per Bartomeu Ribes

Benvolgut Pare Massot,

Ens coneguérem de manera ràpida i enmig d'un acte ben concorregut, a l'hotel de Pacha, al passeig marítim d'Eivissa, ja fa alguns anys. Devia ser una presentació d'algun llibre, però no puc recordar amb exactitud ni quin llibre era ni què va ser el que aquell dia, amb més concreció, ens va dur al lluminós establiment, aleshores bastant nou de trinca. Segur que la convocatòria venia del nostre amic comú, l'editor Miquel Costa, en uns anys eufòrics per a ell, coroner contumaç i fervent insistidor també de la feina i del bon tracte amb les persones, característiques que li permeten de mesurar, plànol a plànol, la circumnavegació cultural i illenca de la qual gaudim, pobres de nosaltres, crec que sovent a trons i a rebats.

* * *

No sé si em fic on no em demanen, però en saber que havíeu rebut un homenatge pels vostres 80 anys complits, no me'n vaig estar de voler també participar-hi, a la meua particular i aïllada manera, i us vaig escriure un sonet que, seguint les modes imperants avui dia, vaig penjar a la xarxa el proppassat 16 de novembre de 2020. Us el copiaré:

HOMENATGE A JOSEP MASSOT I MUNTANER

Si Déu és com una illa, som illenc.
Com canta aquest ocell, també eivissenc.
Parlam la nostra llengua catalana:
entre obllits, el record: vogar i xalana.

D'algun passat n'hem estacat la vara.
La pluja escriu que aquest novembre empara.
Dormim de dia i somiarem
que du la nit l'amor, confiarem.

La mar ara sembla una pintura ufana
que torna la bellesa un sagrament.
Quant durarà la solitud humana?

Dels arbres neix el fruit altra vegada,
salvant-nos de morir a bastament.
Silenci i llum, el pare i la germana.

Resum

Aquest article és un breu homenatge a Josep Massot i Muntaner, figura clau de la cultura catalana del nostre temps, que ha destacat com a investigador eminent de la història i, sobretot, dels seus components culturals, socials, polítics, econòmics i religiosos als Països Catalans.

Mots clau: reconeixement, cultura catalana, humanisme intel·lectual, lligó de vida.

Summary

This article is a brief tribute to Josep Massot i Muntaner, a key figure in Catalan culture of our time, who has stood out as a eminent researcher of history and, above all, of its cultural, social, political, economic and religious components in the Catalan Countries.

Keywords: recognition, catalan culture, intellectual humanism, life lesson.

Que poc que aclareixen de vós els meus versos, si fins i tot no augmenten el complicat desxiframent de la persona simbòlica que sou i que tant admiram, sense aconseguir mai de demostrar-vos-ho mica ni prou.

Sí, d'acord, sabem que s'ha d'escriure i que s'ha de llegir, que s'ha de viure bé, com feis vós, resant i treballant, resant i no parant de treballar mai.

* * *

Paul Preston us considera «un gegant humil de la historiografia catalana»;¹ i jo, enc que sigui mirant-vos de lluny, ni en discrep ni m'atreviria mai a posar-ho gaire en dubte. Amb aquests comentaris de petita formiga literària, vaig omplint una carta que us arribarà amb retard i, ara que per fi sou a l'altre costat de l'adreça, ho veig clar, com quan dorm, a imitació del poeta-pastisser de Sarrià:² i som feliç, indocumentadament feliç i ja no tan jove, com deia l'altre, i

1. D.A. (2021). *El monjo, l'historiador i l'editor. Homenatge a Josep Massot i Muntaner*, Publicacions de l'abadia de Montserrat, Barcelona, p 189.

2. Foix, J. V. (1980). *Antologia poètica*. Edicions 62, Barcelona, p. 102.

perquè heu fet «sant» el catalanisme, a la mateixa altura que l'espanyolisme. M'agrada que la justícia es reparteixi de manera salomònica, i amb tanta gràcia com segones i terceres bones intencions. Però abans subratllaré aquesta frase vostra i que faig meua: «L'oblit de què va ser la dictadura em preocupa molt».³

* * *

I és que les aigües de la mar Roja no s'han obert encara del tot. Tanmateix, podem passar amb cautela cap al nostre lliure captiveri. Endavant, endavant, sempre cap endavant. Li demanaria al vostre saber, ja que volem l'impossible, que fertilitzi una mica aquest món tan regirat que compartim, però sé que ens costarà i no per manca de l'esforç que gent com vós hi ha posat, hi posa i hi posarà.

* * *

Com ja ha escrit també algú altre, i crec que tothom amb un mínim punt de seny ho pensa: si el Pare Massot que sou vós no existís, ens l'hauríem d'inventar amb molta urgència. El valor humà, diríem que en certa manera, si no en tota ella, us ha fet sobrehumà. També el sant-tornem-hi de la feina ben feta i la beneïda feina per fer, i em remetré a algunes paraules que us va dedicar Sam Abrams, amb

3. Massot i Ramis d'Ayreflor, Josep (2022). Entrevista. «És tan 'sant' el catalanisme com l'espanyolisme». *El País. Quadern*, núm. 1880. Consultable en línia a l'adreça: https://cat.elpais.com/cat/2022/01/14/cultura/1642160860_302817.html.

4. Abrams, Sam D. (2012). Un per tots i tots per un. *El Punt/Avui*, 27 de març de 2012. Consultable a <http://www.elpuntavui.cat/article/522854-un-per-tots-i-tots-per-un.html>.

5. Borges, Jorge Luis (1978). *Ficciones*. Alianza Editorial, Madrid, 1978, p. 89-100.

6. Costa i Llobera, Miquel (1982). *Horacianes i altres poemes*. Edicions 62, Barcelona, p. 72.

7. D.A. (2018). *Tot un honor. 50 anys del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes*. Editorial Galàxia Gutenberg-Ömnium Cultural, Barcelona, p. 204.

motiu del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que us va ser concedit l'any 2012: «A primera vista, pot semblar que la seva producció sigui una mica dispersa, però és una falsa impressió. Massot té un punt de cartesià i tot en ell obeeix a motius i intencions que sempre desemboquen en un gran sentit d'ordre. Tots els seus llibres són camins que duen a Roma i Roma per ell és el coneixement a fons d'aquest país, amb la veritat científica, històrica, social i moral al davant, i, a partir d'aquí, la posterior dignificació d'aquest mateix país».⁴

* * *

Com no podia ser d'altra manera, venint de la vostra tan bella, i també tan maltractada germana gran que és l'illa de Mallorca, sou irònic, sense haver d'arribar mai al pur sarcasme, ni al mal gust aglomerant de qui ho sap gairebé tot. Si no fóssiu venerable, i ja sé que a la vostra modèstia no li escau aquest tracte ni l'acceptareu, com m'atreviria a dirigir-vos aquesta carta amb retard? De Mallorca a Montserrat, i a tot arreu, amb el cel o univers ben dalt vostre, un cel o univers escrit amb grans majúscules, el Cel o Univers, també intransigent, i que és una enorme i inacabable biblioteca, aquella que un senyor cec que es deia Borges⁵ va col·lapsar i que vós redirigiu amb humil entusiasme renovat i català a cada instant. Encara no ho hem après tot, ni hi haurà manera de fer-ho mai. M'acomiaré amb unes paraules de Ferran Gadea, les que seguien, com ja sabeu, aquell vers pulquèrrim i arrauxat de Miquel Costa i Llobera, *Lluitar constant i vèncer*:⁶ «L'obra de Josep Massot és un treball intel·lectual de gran volada i extensió variada, en la línia dels grans intèrprets de la cultura catalana: Jordi Rubió, Pierre Vilar, Miquel Batllori... Massot estudia, es documenta, viatja, entrevista personatges, visita arxius (recordo el seu entusiasme quan la família va permetre l'accés als papers personals de Joan Estelrich)... i quan està segur, i ben segur, escriu. Una obra sòlida, que no esquivia la polèmica, algunes de cèlebres (la rèplica a la presumpta falsificació d'obres literàries medievals, sobre el posicionament polític de Llorenç Villalonga, etc.). Home de compromís i de lluita, esquerrà ja de naixença, entén la cultura com a eina de formació i conscienciació d'un poble».⁷

* * *

Pare Massot, amb retard, molts anys i bons, i, si no és demanar massa, que el vostre *ora et labora* serveixi per a fer-nos millors de com som, que, ja ho sabeu, bona falta ens fa!

BARTOMEU RIBES ■